

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Корзун Олени Вікторівни «Науково-організаційні засади ведення сільськогосподарської дослідної справи України (1939–1945)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки

Актуальність теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами. Результатом таємних перемовин лідерів Німеччини і Союзу Радянських Соціалістичних Республік у 30-х рр. ХХ ст., як відомо, стало урегулювання інтересів обох сторін, щодо поділу Східної Європи. Так, Радянські війська 17 вересня 1939 р., без оголошення війни, вступили на територію Західної України; у кінці вересня до складу СРСР увійшла Волинь та Галичина; у червні 1940 р. – Буковина та Бессарабія. На теренах України створювались нові області: Львівська, Дрогобицька, Тернопільська, Станіславська (наразі Івано-Франківська), Волинська, Рівненська, Ізмаїльська, Чернівецька. Допоки Сталін чинив репресії на вище окреслених землях, його сателіт Гітлер – омріявав план-задум, як ці та інші території завоювати, що і розпочав утілювати у життя 22 червня 1941 р.

Надзвичайно важливим у цьому розрізі, постає історичний досвід ведення вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи упродовж 1939–1945 рр. за екстремальних умов збройного протистояння, зміни системи влади, ідеології та політичного ладу. До цього додавалося спустошення, значне переміщення матеріальних фондів та населення, непоправні людські втрати. Як наслідок, перед аграрним науковим співтовариством постали завдання щодо пошуку оптимального вирішення нових викликів за наявності мінімальних ресурсів. Цей період яскраво ілюструє посилення стратегічного значення наукового забезпечення галузі до та під час військового конфлікту, де кожна з воюючих сторін намагалася максимально використати науковий потенціал України для задоволення власних потреб у налагодженні продовольчої безпеки, проте комплексний аналіз науково-організаційних засад ведення сільськогосподарської дослідної справи в Україні у 1939–1945 рр. в українській історіографії відсутній, що визначає безумовну актуальність запропонованого дослідження.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до загального напрямку наукових досліджень Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН і є складовою наукових тем: «Концептуальні та методологічні основи науково-інформаційного забезпечення інноваційного розвитку аграрної науки в умовах євроінтеграційних процесів», «Методологічні та організаційні засади управління системою інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної науки: історико-концептуальний аспект» (державні реєстраційні номери зазначені у дисертації та авторефераті).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та їх достовірність. Дисертаційна розвідка О.В. Корзун є самостійним науковим дослідженням у якому комплексно вивчено теоретичні і практичні засади ведення сільськогосподарської дослідної справи України у 1939–1945 рр.

Для успішного розв'язання дослідницьких завдань у роботі використано комплекс принципів наукового пізнання – об'єктивізм, історизм, системність, цілісності, наступності, комплексності, науковості, багатофакторності, репрезентативності, що дозволяють урахувати основні аспекти історичного поступу сільськогосподарської дослідної справи. Застосовано комплекс методів – історичного пізнання, історичних методів (історико-генетичний, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, ретроспективний, історико-біографічний, бібліографічний, просопографічний, періодизації); загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція та дедукція, системний, логічний). Значну увагу приділено методам історіографічного, джерелознавчого, термінологічного, контент-аналізу.

Обґрунтованість та достовірність сформульованих у дисертаційній роботі основних положень не викликає сумнівів і заперечень. Вони переконливо підтверджуються численними фактами, статистичними відомостями, ретельним аналізом та низкою посилань на джерельну базу дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів та повнота їх викладу в опублікованих працях визначається тим, що дисертанткою вперше в українській історичній науці, на основі використання комплексу різнопланових документальних джерел, розкрито науково-організаційні засади ведення сільськогосподарської дослідної справи України впродовж 1939–1945 рр. Уперше охарактеризовано змістовні особливості процесу формування наукового дискурсу з проблематики розвитку аграрної науки України періоду Другої світової війни; виявлено і проаналізовано та введено до наукового обігу значний фактографічний матеріал із фондів архівних установ і бібліотек України та Німеччини, які визначають науково-організаційні засади ведення вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи; відтворено організаційну структуру сільськогосподарської дослідної справи за часів німецької та румунської окупації, місце в ній українських галузевих науково-дослідних інституцій; визначено роль німецьких науково-методичних координаційних центрів в організації аграрного експериментаторства на українських землях. Доведено генеруючий вплив здобутків науково-дослідних установ профільного спрямування, окремих учених-аграріїв на компоненти еволюції аграрної науки УРСР та розв'язання засадничих питань наукового супроводу основних напрямів галузевого дослідництва – землеробства, рослинництва, селекції та насінництва, тваринництва, агро меліорації, механізації сільськогосподарського виробництва, плідівництва, виноградарства і виноробства в умовах евакуації, часів окупації, відбудовчого процесу економічного розвитку країни. Розроблено і запропоновано періодизацію організаційного та наукового складників ведення вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи у 1939–1945 рр. Простежено специфіку шляхів консолідації вітчизняного наукового співтовариства щодо налагодження наукового забезпечення сільського господарства в екстремальних умовах війни; доведено тезу про неперервність розвитку вітчизняної аграрної наукової думки в цей період. Поглиблено та суттєво доповнено існуючі відомості щодо відтворення теоретичної та практичної складових розвитку сільськогосподарської науки України через конкретизацію персоніфікованого внеску вчених, участі колективів

науково-дослідних установ аграрного спрямування у майбутньому розвитку сільськогосподарської дослідної справи.

Оцінка змісту дисертаційної роботи, її завершеність. Подана до захисту дисертація підпорядкована меті та дослідницьким завданням. Рукопис складається зі вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, що містить 837 найменувань, 17 додатків. Повний обсяг дисертації становить 551 сторінку, основний текст роботи викладено на 406 сторінках.

У вступі розкрито актуальність теми дисертації, окреслено об'єкт, предмет, хронологічні й територіальні межі, методи дослідження; окреслено мету і завдання дослідження, обґрунтовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено інформацію про особистий внесок дисертантки, апробацію результатів і структуру дисертації.

У першому розділі проаналізовано історіографічні напрацювання з проблеми, охарактеризовано і систематизовано джерельну базу та обґрунтовано методологію дослідницького пошуку. Встановлено, що у історіографічних дослідженнях відображено лише певні аспекти поступу аграрної науки. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні зазначеного періоду подавалась у вимірі дослідження сільського господарства, частково – у комплексних розвідках з історії певних напрямів галузевої науки, як фрагмент у нарисах, присвячених деяким персоналіям чи інституціям. Наявні історіографічні розвідки опосередковано висвітлюють проблему дослідження життя і діяльності вчених, які працювали в умовах окупації, не враховувався їхній внесок в еволюцію галузевої наукової думки, не проаналізована діяльність науково-дослідних установ аграрного профілю як в окупаційний період, так і в умовах евакуації, не розглядались проблеми реєвакуації дослідних установ аграрного спрямування.

Джерельна база дослідження охоплює опубліковані та неопубліковані документи центральних, обласних архівів України та Німеччини; збірники опублікованих документів і матеріалів; наукові праці вчених із галузевого дослідництва; біо-, бібліографічні й інші покажчики; енциклопедичні та довідкові видання; мемуарну літературу; періодику воєнного періоду. У роботі використано понад 300 документів зі 180 справ 35 фондів 7 архівів України й архіву Німеччини. Значну частку документів вперше введено до наукового обігу.

Дисертанткою обґрунтовано методологічні основи наукового пошуку. Застосовані принципи наукового пізнання, з домінуванням незаангажованості, вибіркового аналізу сформованої емпіричної бази дослідження, дозволили неупереджено реконструювати історію організаційних етапів сільськогосподарського дослідництва, поступ наукових засад для потреб галузі у 1939–1945 рр., враховуючи вплив соціально-економічних, суспільно-політичних, теоретико-методологічних та загальнонаукових і подібних чинників на їх стан і характер. Одним із головних став принцип наступності, що зобов'язав врахувати зв'язок між різними етапами або ступенями розвитку сільськогосподарської дослідної справи. Використано історико-генетичний, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, ретроспективний, історико-біографічний методи історичного пізнання, що дозволило визначити генезу науково-організаційних засад та осмислити еволюцію аграрного дослідництва з урахуванням особливостей

певних складників процесу. Корегуючись методом історіографічного аналізу, досліджено процес формування наукового дискурсу з обраної теми; дотримуючись принципу світоглядної толерантності, виокремлено науковий доробок у цей процес різних поколінь учених. Для пошуку та систематизації первинної інформації застосовано джерелознавчий, архівознавчий, бібліографічний аналізи та контент-аналіз.

У другому розділі реконструйовано процес функціонування організаційної структури сільськогосподарської дослідної справи у 1939–1941 рр. Проаналізовано наукові здобутки учених-аграріїв із різних напрямів дослідництва з урахуванням суспільно-політичних та соціально-економічних чинників початку Другої світової війни. Схарактеризовано організаційні засади ведення сільськогосподарської дослідної справи в УРСР. Встановлено, що початок Другої світової війни активізував діяльність Академії наук УРСР, у межах якої були сформовані спеціалізовані бригади вчених, що координували комплексні міжгалузеві наукові дослідження: вивчення проблеми боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин та тварин, ерозії ґрунтів, дослідження виробничих можливостей західноукраїнського регіону. Проведено аналіз результатів науково-дослідної роботи провідних галузевих установ напередодні війни. Доведено, що науковцями окресленої доби досягнуто значних успіхів щодо удосконалення агротехніки цукрових буряків, що давало збільшення врожаю до 700 ц/га. Ученими опрацьовано схему розмноження насіння цукрового буряку, що попереджало регресію сортів культури та забезпечувало їх тривале використання у виробництві. Доведено, що тваринницька галузь мала досягнення щодо виведення нових порід сільськогосподарських тварин (уточнення принципів і схем районування планових порід в УРСР; апробація понад 40 заводських ліній і родин у великій білій і миргородській породах свиней тощо). Продовжено опрацювання гормональних методів штучного запліднення. Досягнуто значних результатів в опрацюванні наукових основ механізації сільськогосподарського виробництва – виробництво удосконалених типів машин – культиваторів, підживлювачів для високоефективного використання мінеральних добрив.

У третьому розділі проаналізовано проблеми налагодження науково-дослідного процесу у передислокованих з території УРСР у східні райони СРСР інституціях аграрного дослідництва. Зосереджено увагу на особливостях кампанії з евакуації матеріально-технічної бази, кадрового складу, наукової документації, племінного та селекційного фонду сільськогосподарських науково-дослідних інституцій УРСР. Установлено, що в СРСР не було розроблено єдиного плану евакуації установ аграрного дослідництва, що пояснює стихійність, неорганізованість, неоднорідність, вибірковість кампанії із перебазування наукового потенціалу сільського господарства УРСР. Відображено результати науково-дослідної роботи в межах діяльності тих галузевих науково-дослідних інституцій, які відновили свою діяльність в тилкових регіонах СРСР. Науковцями розроблено ефективні прийоми агротехніки картоплі, введено та апробовано нові місцеві сорти соняшника; збережено і розмножено основні сорти цукрових буряків; виведено нові гібриди кормових, столових цукрових буряків, здійснено дослідження їхніх фізіологічних та біохімічних властивостей.

Встановлено, що вченими УНДІ механізації та електрифікації доведено можливість і доцільність застосування стислих природних газів для експлуатації автомобілів та тракторів, вперше застосовано компенсаційний жиклер для змішувача газового двигуна, розроблено універсальну газову апаратуру на рідкому паливі. Доведено, що Український НДІ тваринництва був визначений головною інституцією, яка відповідала за збереження та утримання племінного поголів'я ВРХ, евакуйованого з території УРСР. Ученими розроблено методику використання хіміотерапії у лікуванні бруцельозу у тварин, визначено роль ектопаразитів, грибів у поширенні енцефаломієліта у коней; методики лікування шовкопряда (В.П. Поспелов); розроблено детальну інструкцію для оцінки кормового зерна та його очищення та встановлювались основні прийоми профілактики отруєнь та зараження тварин та людини (М.М. Підоплічко).

У четвертому розділі проаналізовано особливості ведення сільськогосподарської дослідної справи на українських землях, окупованих німецькими та румунськими військами; акцентовано на взаємодії нацистської держави та німецького наукового аграрного співтовариства щодо підготовки територіальної експансії та укріплення правління на окупованих українських територіях через активізацію розробок з аграрного освоєння захоплених земель; встановлено, що ідеологія нацистів визначала їх політику щодо освоєння сільськогосподарського потенціалу українських земель та будувалась на концепціях автаркії та розширення «життєвого простору». Визначено, що цільові сільськогосподарські дослідження, які сприяли розробці заходів щодо експлуатації східноєвропейських, зокрема українських, територій (грунтово-кліматичні особливості, виведення адаптованих до цих умов рослин та тварин, трудові відносини у сільському господарстві) фінансувались у межах діяльності наукових організацій Німеччини (Товариство кайзера Вільгельма, Німецький дослідницький фонд), державних органів (Рейхсміністерства: продовольства та сільського господарства; освіти та науки; управління регіонального планування; Дослідницька рада Німецької імперії).

Особливу увагу приділено аналізу заходів, вжитих окупаційною владою, щодо використання сільськогосподарських наукових ресурсів, залишених радянською владою на українських територіях. Установлено, що адміністративно-територіальний поділ українських земель під час окупації та розмежування зон впливу між завойовниками зумовили характер організаційної структури ведення вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи цього періоду. Висвітлено діяльність інституцій окупаційної влади, створених на період формування організаційної структури сільськогосподарської дослідної справи. Встановлені основні завдання цих органів: організація науково-дослідної та господарської роботи установ аграрного дослідництва на цій території; розробка міжгалузевих програм розвитку сільського господарства захоплених територій; популяризація досягнень підвладних науково-дослідних установ для німецькомовного простору шляхом функціонування спеціалізованого музею та видавництва з метою ефективного використання здобутків цих інституцій для потреб економіки Німеччини; контроль за вивезенням наукової документації під час відступу німецьких та румунських військ з українських земель та залучення вітчизняних

учених-аграріїв до ведення аграрного дослідництва на підконтрольних Німеччині територіях у 1944–1945 рр. Відображено результати функціонування установ аграрного дослідництва на окупованих українських територіях. З'ясовано, що вітчизняне наукове аграрне співтовариство, використовуючи різні стратегії виживання в умовах окупаційної політики, змогло самоорганізуватися для збереження, відновлення та налагодження дослідницького процесу.

У п'ятому розділі проаналізовано здобутки аграрного наукового співтовариства УРСР після повернення радянської влади на українські землі під час Другої світової війни; охарактеризовано основні урядові та відомчі нормативні документи, які регламентували процес відбудови у сільськогосподарській дослідній справі УРСР. Встановлено, що основний характер руйнувань, заподіяний сільськогосподарській дослідній справі під час Другої світової війни, полягав у масштабній втраті науково-виробничих приміщень, лабораторного обладнання, машинно-тракторного парку, продуктивного тваринництва, насінневих колекцій, наукового архіву та літератури. Відновлено інституційну репрезентацію аграрного дослідництва в системі АН УРСР. Організовано роботу Лабораторії сільськогосподарської механіки Інституту будівельної механіки Відділу технічних наук (1944 р.), Лабораторії ґрунтознавства Відділу фізико-хімічних та математичних наук (1945 р.), створено Відділ сільськогосподарських наук АН УРСР (М.М. Гришко) у складі 4 науково-дослідних інститутів та 2 лабораторій.

Узагальнено здобутки учених-аграріїв щодо розробки агротехнологічного комплексу заходів із відбудови буряківництва, ліквідації негативних наслідків порушення сівозмін, відбудови раціонального зернового господарства, агротехніки культури рису, проса і поширення її в колгоспах країни. Через гостру потребу в органічних і мінеральних добривах, опрацьовано способи широкого використання штучного гною, компосту, зеленого добрива та більш інтенсивного застосування препаратів із азотфіксуючих бактерій (азотобактерин) та ін.; створено і втілено в практику сільськогосподарського виробництва методи і способи мобілізації біологічно зв'язаного азоту, як доповнення недостатньої кількості азотних добрив у колгоспах та радгоспах УРСР.

Доведено, що завдяки ефективній міжвідомчій координації наукових зусиль щодо відновлення діяльності державних селекційних станцій як пріоритетних установ аграрного дослідництва, покращення сучасної методики насіннєвої роботи (принцип безперервного покращеного відбору, збагачення спадкової основи насінних рослин, відновлення їх на високому агротехнічному рівні), інтенсивної роботи українських учених було відроджено довоєнний сортовий фонд УРСР зернових та овочевих культур уже до кінця німецько-радянської війни. Ученими розроблено ефективні шляхи їх використання для відновлення овочевої бази в окреслених регіонах через зрошення культур з урахуванням хімічного складу води. Для зрошення території Бессарабії розроблялися проекти застосування з цією метою підземних вод; удосконалено методику відновлення та виправлення полезахисних смуг (Б.І. Логгінов); конструкції полезахисних смуг; розширено породний склад полезахисних лісонасаджень; визначено ефективну агротехніку вирощування деревних порід та формування зооценозів на території, що піддавалася агролісомеліоративній дії. Наголошено на розробці заходів

інтенсивного відновлення плодкових насаджень, ягідників та виноградників шляхом покращення елементів агротехніки плодоовочевих та ягідних культур, їх селекції. Визначено економічну ефективність глибокого весняного розпушування ґрунту; опрацьовувались агротехнічні заходи (закривання пагонів винограду, глибина, терміни закривання) із захисту виноградних насаджень від дії зимових заморозків в умовах північних районів УРСР. Установлено ефективність застосування мінеральних добрив на противагу органічним на піщаних ґрунтах (на 50%). Визначено найкраще формування виноградних кущів для різних районів виноградарства УРСР.

Проаналізовано наукові здобутки вчених галузі щодо відновлення поголів'я, поліпшення його племінного складу на основі біотехнологічних методів, раціоналізації годівлі в умовах нестачі кормів; боротьби з епізоотіями та різними хворобами сільськогосподарських тварин і птиці. Продовжено дослідження щодо гормональних методів стимуляції багатоплідності вівці, згідно методики М.М. Завадовського. Науковцями завершено апробацію п'ятої та одержано шосту лінію української степової білої породи свиней (Л. К. Гребень); розпочато роботу над 2 новими лініями української степової рябої породи свиней. Доведено, що за вмістом білку, поживності сімне листя кормових трав не поступалося концентрованим кормам (В.М. Рабінович). Визначено вплив дріжджування кормів на роботу шлунково-кишкового тракту (Б.Г. Левицький). Розроблено рекомендації із впровадження у виробництво методу холодного вирощування молодняку худоби, що значно зменшувало витрати, підвищувало продуктивність та резистентність до хвороб. (А.К. Скороходько). З'ясовано імунологічні властивості вірусу чуми птиці, виділено шляхи природного та експериментального зараження; розроблено рекомендації для профілактики поширення вірусу в районах «тліючої інфекції», де хвороба активізувалась лише навесні та влітку. Опрацьовано методи профілактики інфекційної анемії коней; сухий метод лікування наскірної корости; більш ефективного методу санації неблагополучних щодо бруцельозу господарств; досліджено алергію при чумі свиней та її вплив на щеплення; вивчався вплив антиретрикулярної цитотоксичної сироватки О.О. Богомольця на підвищення імунітету організму, продуктивності сільськогосподарських тварин; розроблено високоактивну гемолітичну сироватку в умовах її серійного виготовлення.

Зауваження та дискусійні положення. У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу О.В. Корзун, її актуальність, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, вибір методологічних підходів, історіографічної та джерельної бази, варто зазначити про деякі дискусійні положення та зауваження, а саме:

- у роботі трапляються редакційні неточності та русизми. Наприклад, «аспектіву» замість «аспектів» на с. 40; різний формат «лапок» і апострофу – с. 60, 61, 69, 76, 78, 102, 113, 153, 166, 185, 192, 221, 341; «карта ґрунтів України» (с. 61), а у додатках (с.536) – «ґрунтова карта»; «компаративістський» замість метод компаривістики, або компаривістика (с. 80); доцільно було б використовувати фемінітиви (с. 72), адже на с. 80 текст оформлено з їх використанням; на с. 124 з назви підрозділу 2.2. «Наукові здобутки вітчизняного аграрного дослідництва наприкінці 1930-х–поч. років ХХ ст.» видаються не чіткими хронологічні межі; «по

боротьбі з сусликами» замість «з ховраками» (с. 301); «флори широколистяних» замість «широколистих» (с. 308);

- не видається правомірним сформульоване дисертанткою твердження (с. 30), що «реалії існування демократичної України, яка зазнала анексії та окупації частини території, актуалізують дослідження проблем збереження та відновлення науково-дослідного процесу для потреб українського суспільства. Надзвичайно важливим у цьому розрізі постає історичний досвід ведення вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи упродовж 1939–1945 рр. за екстремальних умов збройного протистояння, зміни системи влади, ідеології та політичного ладу», або твердження потребує уточнення;

- у Розділі 1 (с. 39) потребує уточнення формулювання, що «характеризуючи наявні історіографічні студії з проблеми дослідження, умовно виділено основні їх групи за предметно-тематичним спрямуванням ... Утім, визначальним є традиційний, хронологічний підхід до аналізу історіографічного надбання ... Одночасно слід виділити радянський, сучасний та зарубіжний сегменти», отже, історіографічна градація потребує уточнення;

- необхідно дотримуватись чіткої фіксації аббревіатур і топоніміки, зокрема: у переліку умовних позначень на с. 27 зафіксована «Башкирська автономна радянська соціалістична республіка» без подання скороченої назви «Башкирія», а на с. 40 «...було висвітлено діяльність вчених академії в евакуації та їх внесок у розвиток сільського господарства Башкирії»; на с. 27 відсутня фіксація терміну «Велика Вітчизняна Війна», а на с. 41 читаємо, що «узагальнення, які робили вчені, вписувались у загальну тональність тогочасних історичних праць, присвячених Великій Вітчизняній війні»; вартує чітко вказувати назву УСРР – до 30 січня 1937 р., і лише після зазначеної хронології – УРСР (с. 60, с. 104); на с. 166, 214, 301 зафіксована назва м. Дніпропетровськ без сучасної назви міста; «до Сталінградської області» без зазначення сучасної топоніміки (с. 166); різночитання та порушений фактаж у топоніміці областей та республік (с. 186), хоча на с. 213 вказано вірно;

- у підрозділі 1.1. «Стан наукового опрацювання проблеми» не доцільно вказувати основні результати дисертаційного дослідження дисертантки (с. 58–59). Не можемо погодитись із висловленим твердженням дисертантки (с. 88–89), що «в умовах формування інформаційного суспільства актуальним є використання інформаційного підходу до історичного пізнання» – позиція потребує уточнення і аргументації.

Водночас зазначимо, що висловлені зауваження не зменшують позитивну оцінку дисертації та можуть бути враховані у подальшій науковій роботі здобувачки.

Загальний висновок про дисертаційну роботу, її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертаційне дослідження О.В. Корзун є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, виконане на належному науково-теоретичному рівні. Одержані в роботі науково обґрунтовані результати в сукупності забезпечують вирішення наукового завдання – комплексний аналіз науково-організаційних засад ведення сільськогосподарської дослідної справи України у 1939–1945 рр. Вони

викладені у 49 друкованих працях, серед яких 1 індивідуальна монографія, 1 стаття в колективній монографії у видавництві категорії С за класифікацією SENSE; 24 статті, з яких 20 одноосібні – у наукових фахових виданнях України, 4 – в іноземних наукових виданнях або тих, що включені до міжнародних наукометричних баз; 22 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій, читань, круглих столів, 1 – що додатково відображає наукові результати дисертації. Основний текст автореферату і дисертації ідентичні.

За змістовним наповненням, структурою, новизною, важливістю і глибиною наукових результатів дисертаційна робота Корзун Олени Вікторівни «Науково-організаційні засади ведення сільськогосподарської дослідної справи України (1939–1945)» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (назва постанови зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 943 від 20 листопада 2019 р.), паспорту спеціальності – історія науки й техніки, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора історичних наук зі спеціальності 07.00.07. – історія науки й техніки.

